

ZAGADNIENIA
INWESTYCYJNE

w świetle
prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

NR. 2.
Rok VII.

S p i s t r e ś c i :

B. S M I E C H O W .

Planowanie inwestycji.

"PLANOWOJE CHOZIAJSTWO"

Nr. 4 ,r. 1951 .

/ Planировanie
kapitałnych rabot/

/ Tłumacz: Z.S./

PLANOWANIE INWESTYJCJI^{x/}

W pomyślnym wykonaniu pierwszego powojennego planu pięcioletniego odegrał ogromną rolę zrealizowanie obrotowych robót w zakresie odbudowy i nowych budowli.

Plan pięcioletni w zakresie inwestycji w gospodarce narodowej Z.S.R.R. wykonaliśmy z nadwyżką wynoszącą 22%. W ciągu lat 1946 - 1950 odbudowano, zbudowano i uruchomiono ponad 600 przedsiębiorstw przemysłowych, nie licząc drobnych. Wielkość inwestycji w gospodarce narodowej wzrastała z roku na rok. W porównaniu z rokiem poprzednim wielkość inwestycji w cenach porównywalnych wzrosła w r. 1946 o 17 %, w 1947r. o 10 %, w 1948 r. o 23 %, w r. 1949 o 20 % i w r. 1950 o 23 %.

^{już} O rozmachu budownictwa w końcu pięcioletnia świadczy fakt, że ~~już~~ w roku 1949 wielkość inwestycji w przemyśle przekroczyła w dwójnasób wielkości inwestycji w najlepszym ^{przed} powojennym roku.

Zwiększone możliwości materialne i postęp techniczny umożliwiły postawienie na porządku dziennym sprawy wzniesienia wielkich stalino-wskich budowli komunizmu - o niebywałej dotąd skali, koncepcji technicznej i terminów wykonania.

Przy dzisiejszym rozmachu budownictwa nabrały szczególnego znaczenia problemy zniesienia kosztu i przyspieszenie terminów budowy.

A jednak - właśnie w dziedzinie inwestycji, jej ekonomiki i planowania widać poważne opóźnienie się w porównaniu do innych gałęzi gospodarki narodowej.

Tow. Bułganin w referacie o trzydziestotrzyletniej rocznicy Wielkiej Październikowej Rewolucji Socjalistycznej powiedział: "Nie mniej ważne jest podkreślenie poważnych wad również w dziedzinie inwestycji. Zwrócił na nie uwagę towarzysze Stalin. W okresie, gdy rozwojowi produkcji przemysłowej towarzyszy zniżenie kosztu własnego, ~~które towarzyszy~~ zniżka cen towarowych i ugruntowanie rubla radzieckiego, koszty budownictwa - pomimo znacznego wzrostu wielkości robót - nie spadają i są wciąż nadmierne. W projektowaniu budownictwa toleruje się ~~zbyt~~ zbytkowość podrażająca koszt budowy. Wskutek poważnych wad w planowaniu inwestycji materiały i pieniądze rozpraszają się między wielką budowlą, co przedłuża terminy, hamuje uruchomienie nowych zakładów przemysłowych i zwiększa rozmiar budowli niezakończonych. Przy obecnym olbrzymim rozmachu inwestycji sprawa ta nabiera dużego znaczenia państwowego.

W roku 1950, z inicjatywy towarzysza Stalina Rada Ministrów ZSRR powzięła uchwałę o zniesieniu ~~preliminowanego~~ kosztu budownictwa o 25 %, drogą usunięcia zbytków w projektach i kosztorysach, zmniejszenia kosztu robót budowlanych montażowych, oraz dodatkowej zniżki cen hurtowych materiałów i wyposażenia technicznego, jak również taryf przewozowych.

x/ Planowanie inwestycji.

Planowe Choziajstwo Nr 4 1951 r.

O olbrzymiej wadze, którą przywiązuje do tych zagadnień partia i rząd, świadczy powołanie do życia Państwowego Komitetu Rady Ministrów Z.S.R.R. do spraw budownictwa.

x x x

Planowanie robót kapitalnych czyli inwestycji - to planowanie rozszerzonej socjalistycznej reprodukcji majątku trwałego.

Majątkiem trwałym produkcji są gmachy i budowle przeznaczone do wytwórczości, maszyny i narzędzia pracy, instrumenty i inwentarz /prócz szybko zużywającego się/ urządzenia trygacyjne, bydło robocze i produkcyjne itd., czyli takie produkty pracy, które wykorzystuje się się produkcyjnie, lecz w przeciwieństwie do środków obrotowych - służą długo i zużywają się stopniowo. Są to środki pracy w przeciwieństwie do przedmiotów pracy. Majątek trwały nieprodukcyjny jest również majątkiem długotrwałym, lecz obsługuje on spożycie o charakterze nieprodukcyjnym, jak fundusz mieszkaniowy, gmachy i budowle instytucji oświatowych, sztuki, ochrony zdrowia itd.

Jedną z cech szczególnych wytwórczości jest to, że zmiany jej i rozwój rozpoczyna się zawsze od zmian i rozwoju zdolności wytwórczych, a przede wszystkim - od zmian i rozwoju produkcji narzędzi. ^{1/} Dlatego planowanie rozwoju sił wytwórczych jest przede wszystkim planowanie rozszerzonej reprodukcji narzędzi produkcji. Narzędzia zaś produkcji są najważniejszą częścią majątku trwałego.

Należy podkreślić, szczególnie doniosłą rolę planu inwestycyjnego w dziedzinie wykonania perspektywicznych zadań rozwoju gospodarki narodowej. Jeżeli potrzeby bieżące gospodarki narodowej mogą w zasadzie zaspokoić obiekty majątku trwałego czynnego na początku danego roku, to dalsze zwiększenie skali produkcji wpływa poważnie na zmiany proporcji pomiędzy różnymi gałęziami gospodarki narodowej, przesunięcie w lokalizacji zdolności wytwórczych kraju, krócej mówiąc - tempo i proporcje rozszerzonej reprodukcji w planie perspektywicznym zależą przede wszystkim od programu budowlanego.

Tow. Mołotow w r. 1935 mówił na ten temat co następuje:

"Zagadnienia budownictwa zawsze u nas będą nie tylko zagadnieniami gospodarczymi, lecz i zagadnieniami politycznymi. I jest to zrozumiałe. Dzisiaj jutrzejszy socjalizm zależy przede wszystkim od postępu budownictwa, które prowadzimy dzisiaj. ^{2/}

W Związku Radzieckim realizuje się inwestycje w niespotykanym w dziejach tempie. W latach pierwszej i drugiej pięcioletki fundusze trwałe przemysłu wzrastały przeciętnie o 22 % rocznie. W Rosji Carskiej nawet w okresie największego napięcia inwestycji /1885 - 1913/ kapitał zakładowy wzrastał przeciętnie tylko o 7,2 % rocznie. W U.S.A. przeciętny przyrost roczny majątku trwałego w przemyśle wynosił - pomiędzy dwiema wojnami światowymi zaledwie 4 %.

Wyższość socjalistycznego ustroju gospodarczego w dziedzinie inwestycji wyraża się nie tylko w tempie realizowania inwestycji, lecz i w ich kierunku. W Związku Radzieckim nie istnieje prawo przeciętne stopy zysku. Kierunek polityki inwestycyjnej określa nie stopa

1. J. Stalin - Zagadnienia Leninizmu, wyd. 11 str. 552 /wyd. 11 ros./

2. W. Mołotow - Artykuły i mowy, r. 1935 - 1936 /ros/
Partizdat C.K. W.K.P. /b/ r. 1937, str. 141

koncentruje/

zysku, lecz zadania rozwoju gospodarki narodowej. Główną masę akumulacji w swych rękach Państwo radzieckie i - odpowiednio do zadań gospodarczo-politycznych tego lub innego okresu - dzieli inwestycje pomiędzy gałęzie gospodarki narodowej i okręgi kraju.

W okresie stopniowego przechodzenia ZSRR do socjalizmu do komunizmu znacznie inwestycji w rozstrzyganiu głównych zadań rozwoju gospodarki narodowej jest olbrzymie.

Towarzysz Stalin na XVIII zjeździe partii określił główne zadanie ekonomiczne ZSRR jako warunek wytwarzania obfitości produktów i stopniowego przejścia od pierwszej fazy komunizmu do drugiej. Towarzysz Stalin mówił: "Co jest potrzebne by wyprzedzić pod względem ekonomicznym główne kraje kapitalistyczne? Potrzebna jest przede wszystkim poważna i nieugięta chęć postępowania naprzód, gotowość do ofiar, do zdecydowania się na poważne inwestycje, do rozszerzania na wszelkie sposoby naszego przemysłu socjalistycznego.^{3/}

x x x

Wszystkie działy planu gospodarki narodowej są ściśle powiązane wzajemnie. Jakież są główne linie koordynacji planu inwestycyjnego z innymi działami gospodarki narodowej?

Po pierwsze, plan inwestycyjny jest podstawą perspektywistycznego rozwoju produkcji od strony przyrostu zdolności wytwórczej i wiąże się z rocznym programem wytwórczym w tej części, od jakiej zależy on zdolności wytwórczej uruchamianej w danym roku;
po drugie - plan inwestycyjny jest uzasadnieniem planu zwiększenia środków trwałych w zakresie oświaty, ochrony zdrowia, sztuki a także sfery administracji i obrony;
po trzecie - plan inwestycyjny określa lokalizację sił wytwórczych w okręgach ekonomicznych i w republikach związkowych, mając na celu rozwój zacofanych w przeszłości kresów, skrócenie przewozów dalekich i likwidację nieracjonalnych i krzyżujących się przewozów, ugruntowanie zdolności obronnej kraju;
po czwarte - plan inwestycyjny powinien mieć oparcie od strony zasobów siły roboczej, materiałów i finansów.

Powiązanie planu inwestycyjnego z całością planu gospodarki narodowej wyraża się w sposób najogólniejszy w dochodzie narodowym. Dochód narodowy dzieli się na część przeznaczoną do spożycia, część akumulowaną i rezerwy. W części akumulowanej główne miejsce zajmuje przyrost środków trwałych. To znaczy, że określenie optymalnego

spożycia, akumulacji i rezerw w dochodzie narodowym ściśle się łączy z określeniem limitu inwestycji, z możliwością i koniecznością tej lub innej wielkości inwestycji.

Ażeby zapewnić w planie gospodarki narodowej konieczną koordynację pomiędzy planem inwestycyjnym a wszystkimi innymi działami planu gospodarki narodowej, należy planować inwestycje w różnych przekrojach. System wskaźników planu inwestycyjnego służy zadaniom koordynacji wzajemnej planu inwestycyjnego i innych działów planu gospodarki narodowej.

Podział ogólnej sumy zainwestowanej w całości gospodarki narodowej i w poszczególnych jej gałęziach na inwestycje państwowe, inwestycje organizacji spółdzielczych i kołchozów, oraz indywidualne inwestycje ludności, określa społeczną strukturę inwestycji.

Plan inwestycyjny opracowuje się następnie wg ministerstw i resortów. Ten przekrój planu ^{jest} formalno-administracyjnym zadaniem państwowym w dziedzinie inwestycji. Jednocześnie plan inwestycyjny opracowywać należy również w przekroju branżowym. Struktura branżowa inwestycji różni się od jej struktury resortowej. Dla każdej branży oblicza się w tym przypadku sumę inwestycji, niezależnie od jej przynależności do tego lub innego resortu. Inwestycje na przykład tego rodzaju jak elektrownie są znacznie większe, niż inwestycje Ministerstwa Elektrowni, ponieważ elektrownie budują nie tylko to ministerstwo. Struktura branżowa inwestycji ma szczególne znaczenie dla analizy planu inwestycji. Dla skoordynowania jego z podstawowymi zadaniami natury gospodarczo-politycznymi jej.

Główne zadania tego lub innego okresu decydują o najważniejszych ogniwach w planie gospodarki narodowej, o czołowych gałęziach gospodarki narodowej.

Tak np. w latach pierwszej pięciolatki powojennej zadanie odbudowy i rozwoju przede wszystkim ciężkiego przemysłu i kolei zdecydowało w branżowej strukturze inwestycji w gospodarce narodowej. Inwestycje w przemyśle w latach 1946 - 1950 stanowiły według planu 63 % ogólnej wysokości inwestycji w kraju, wobec 47 - 48 % przed wojną. Odsetek inwestycji przypadających na koleje żelazne wynosił w planie inwestycyjnym pierwszej pięciolatki/rok 1946 - 1950 16 % wobec 12 % przed wojną.

Najważniejsze zmiany ~~proporcji~~ ^{proporcji} w gospodarce narodowej powstają właśnie wskutek zmian w branżowej strukturze inwestycji.

Wskaźniki wielkości inwestycji uzupełnia się wskaźnikami charakteryzującymi wyniki inwestycji, czyli oddanie do użytku obiektów inwestycji w danym roku, a więc oddanie do użytku majątku trwałego i uruchomienie nowych zakładów wytwórczych w poszczególnych branżach i ministerstwach. Wskaźniki te, skoordynowane z potrzebami gospodarki narodowej w zakresie powstawania nowych zakładów wytwórczych, decydują o treści całego planu inwestycyjnego.

Zmiana udziału procentowego nowych budowli w ogólnej sumie inwestycji jest wprost proporcjonalna do terminów budowy, do jej kosztu, do koordynacji planu inwestycyjnego z planem technicznym. W szeregu wypadków należy maksymalnie wykorzystać możliwości rozszerzania czynnych już przedsiębiorstw, co szybciej może zwiększyć czynny majątek trwały, niż budowanie nowych przedsiębiorstw. Plan lokalizacji zakładów wytwórczych można również rozwiązać rozmaicie, zależnie od wysokości odsetek nowych budowli. Dlatego przy planowaniu inwestycji ma duże znaczenie podział ogólnej wielkości inwestycji /w całości gospodarki narodowej czy w zakresie poszczególnej branży/ na budowę obiektów nowych oraz przebudowę i rozbudowę istniejących.

Ogólna suma inwestycji w gospodarce narodowej i poszczególnych jej branżach dzieli się następnie na: nakłady zakończone i nieukończone. Nakłady zakończone są to nakłady w danym roku na budowę obiektów, które mają być uruchomione w tymże roku. Inwestycje nie-

zakończone -- są to nakłady na budowę obiektów, które w danym roku zakończone nie będą, lecz uruchomi się je w okresie następnym. Ta struktura inwestycji ma duże znaczenie dla bieżącego planu rozwoju produkcji, ponieważ zakończenie robót kapitalnych umożliwia uruchomienie nowych sił wytwórczych w danym roku. Z drugiej strony wielkość niezakończonych robót kapitalnych decyduje o możliwości dalszego uruchomienia obiektów, wykazując wielkość gapu produkcji budowlanej, który odpowiadać powinien zadaniom zwiększenia zakładów wytwórczych w okresie następnym.

Planowanie struktury robót kapitalnych oparte na stopniu ich gotowości ma duże znaczenie w walce z rozdrahnianiem środków, wkładanych w budownictwo, oraz w koncentrowaniu ich na najważniejszych obiektach z jednoczesnym powiązaniem planu bieżącego z perspektywicznym.

Przy uzasadnieniu planu inwestycyjnego od strony potrzeb samej budowy, planuje się inwestycje na podstawie głównych grup robót, a więc wyodrębnia się wielkość robót budowlano-montażowych, koszt wyposażenia technicznego i inne nakłady.

Roboty budowlano-montażowe dzielimy z kolei na roboty budowlane i montażowe. Odsetek przypadający na roboty budowlane w ogólnej sumie nakładów inwestycyjnych wynosi około 60 %. Odsetek ten jednak różni się poważnie w poszczególnych branżach i zmienia się w związku ze zmianą charakteru budowy, zmianą cen itp.

Nakłady w zakresie wyposażenia technicznego dzielą się na przeznaczone dla przedmiotów, które wymagają montażu i dla nie wymagających montażu. Przedmioty wyposażenia technicznego, wymagające montowania przeznacza się dla budowanych zakładów przemysłowych, kopalń, dróg itp. Wyposażenie nie wymagające montażu nie zależy od budowy konkretnych obiektów. Udział procentowy całego wyposażenia technicznego stanowi około 30 - 33 % kosztu robót kapitalnych, z czego około 2/3 przypada na przedmioty wyposażenia nie wymagające montażu. /parowozy, wagony, flota, samochody, traktory, maszyny rolnicze, wrębiarki itd./.

Do "innych nakładów" inwestycyjnych należą takie elementy, jak nakłady na roboty wiertnicze i geologiczne-poszukiwawcze związane z rozszerzeniem konturów i powierzchni złóż należących do budowanych przedsiębiorstw, wydatki na utrzymanie dyrekcji i przygotowanie kadr pracowniczych dla budowanych przedsiębiorstw, nakłady związane z przydzielaniem parceli, nakłady na przesiedlenie osób zamieszkających na terenach przeznaczonych do zabudowy itp.

Do kategorii "inne nakłady" dawniej należały roboty projektowo-poszukiwawcze. Poczynając od 1951 r. roboty projektowo-poszukiwawcze finansuje się z budżetu państwowego, poza planem inwestycyjnym. Ma to duże znaczenie z punktu widzenia oszczędności wydatków na te roboty, a jednocześnie umożliwia stosowanie takiego systemu wynagrodzeń za pracę projektową, przy którym wysokość zapłaty zwiększa się nie proporcjonalnie do kosztorysu, lecz w zależności od stopnia oszczędności rozwiązania projektów.

Strukturę robót kapitalnych w ramach głównych przeznaczeń budownictwa wykorzystuje się przy planowaniu zaopatrzenia materiałowo-technicznego robót kapitalnych i zapewnienia dla budowy sił roboczych.

Inwestycje dzielą się również na ponadlimitowe i poniżej-limitowe.

Inwestycjami ponadlimitowymi są nakłady dotyczące wszystkich budowli, które zatwierdza indywidualnie rząd na listach tytułów. Poczynając od r.1934 rząd ustala określone zróżniczkowane według branż limity preliminarzanego kosztu budowy, celem włączenia budów do planu państwowego. Jeżeli preliminarzowany koszt budowy lub obiektu należącego do danego ministerstwa równy jest limitowi lub go przekracza, to wzniesienie takiej budowy lub obiektu wymaga zatwierdzenia rządu w liście tytułów, który składa się razem z całością projektu planu gospodarki narodowej. Pozostałe budowle i obiekty o wartości kosztorysowej niższej od tego limitu zatwierdza ministerstwo.

Inwestycje ponadlimitowe dzieli się w planie gospodarki narodowej pomiędzy poszczególne budowle i obiekty, czyli pomiędzy tytuły budownictwa ponadlimitowego.

Listy tytułów określają prócz tegowielkość i terminy uruchomienia zakładów wytwórczych i środków trwałych, lokalizację, nowych budowli, skoncentrowanie środków przeznaczonych w danym okresie do uruchomienia, próbne rozpoczęcie robót przy poszczególnych budowlach.

W zakresie inwestycji poniżej limitowych nie zatwierdza się wprawdzie w planie gospodarki narodowej indywidualnie każdego tytułu, lecz inwestycje te muszą być wszechstronnie uzasadnione.

W planie budownictwa poniżejlimitowego podaje się cele budowy, jak np. rozszerzenie czynnych przedsiębiorstw i ich działów, nowe przedsiębiorstwa, elektrownie, domy mieszkalne, zakłady ochrony zdrowia, budynki do hodowli bydła itd. Prócz tego również nakłady na przedmioty wyposażenia technicznego, nie wymagające montażu.

Spis tytułów określa miejsca wzniesienia budowli ponadlimitowych. Ook tego plan gospodarki narodowej określa strukturę ogólnej /a więc nie tylko w zakresie budowli ponadlimitowych/ wielkości robót kapitalnych w poszczególnych okręgach gospodarczych i republik związkowych, ponieważ w planie zbiorczym przesunięcie w rozlokowaniu zakładów wytwórczych znajdują wyraz w zmianach struktury inwestycji.

x x x

Metodologia planowania robót kapitalnych obejmuje przede wszystkim uzasadnienie planu inwestycji z punktu widzenia potrzeb gospodarki narodowej.

Celem skoordynowania planu inwestycyjnego z potrzebami gospodarki narodowej opracowuje się bilans zdolności wytwórczych, w którym podaje się zdolność wytwórczą na początku planowanego roku, biorąc za podstawę najnowsze zdobycze praktyki wykorzystania zdolności wytwórczej w planowanym okresie.

Przy opracowywaniu bilansu zdolności wytwórczych należy wykrywać i brać pod uwagę wszelkie istniejące możliwości wzrostu produkcji dzięki lepszemu wykorzystaniu czynnych przedsiębiorstw.

Trzeba pamiętać, że olbrzymie zapasy dóbr wytwórczych, tworzone pracą narodu radzieckiego, umożliwiają nawet przy kilku punktach wzrostu współczynnika wykorzystania zdolności wytwórczych - gwałtowne zmniejszenie potrzeb inwestycyjnych bez szkody dla wzrostu produkcji.

Zanalizujemy np. schemat bilansu zdolności wytwórczych na przykładzie w zakresie cementu. Punkty wyjściowe będą następujące:

- a/ wytwórczość w roku sprawozdawczym wynosi 9 mil.ton, a według planu na rok następny 12 mil.ton;
- b/ zdolność wytwórcza na 1 stycznia roku sprawozdawczego wynosi 11 mil.ton rocznie; uruchomienie nowych zakładów o zdolności wytwórczej 3 mil.ton;
- c/ ubytku zdolności wytwórczej nie ma ani w roku sprawozdawczym, ani w planowanym;
- d/ nowe zakłady zarówno w roku sprawozdawczym jak i w planowanym uruchomione być mogą w takich terminach, że przeciętna praca ich w roku uruchomienia wyniesie 33 % części kalendarzowych, czyli średnie uruchomienie w ciągu roku równa się 33 % ogólnego uruchomienia w ciągu roku.

W tych warunkach bilans zdolności wytwórczych przemysłu cementowego przedstawia się jak następuje/w miln.ton/

	Stan zdołn. wytw. na dz. 1-go stycz- nia	Uruch- mienie w cią- gu ro- ku	Wy- co- fa- nie	Stan zdołn. wytw. na koniec roku	Plan pró- duk- cji	Prze- cięt- na rocz. zdołn. wytw.	Współ- czynnik wykorzys- zdołn. wytw. / %% /
1. Rok sprawozdaw.	11	3	-	14	9	12	75
2. Rok planowany:							
1/Przy niezmi- nionym współczyn- niku wykorzysta- nia zdolności wy- twórczych	14	6	-	20	12	16	75
2/Przy wzroście współczynnika wykorzystania zdołności wy- twórczych z 75% do 80 %.	14	3	-	17	12	15	80

Lepsze wykorzystanie współczynnika zdolności wytwórczych powstaje na podstawie postępu technicznego, rasowej wynalazczości i socjalistycznego współzawodnictwa, a także umożliwia - przy uruchomieniu znacznie mniejszych sił wytwórczych - zapewnienie koniecznego tempa wzrostu produkcji. W przytoczonym wyżej przykładzie wystarczyło

podniesienie w roku planowanym współczynnika wykorzystania zdolności wytwórczej tylko o pięć punktów w porównaniu z rokiem sprawozdawczym, aby umożliwić redukcję budowy nowych zakładów z 6 miln. ton zdolności wytwórczej do 3 miln. ton.

Dlatego centralnym problemem bilansu zdolności jest określenie progresywnej normy wykorzystania zdolności wytwórczych, wymaga to wnikliwego studiowania najnowocześniejszych metod stosowanych w najlepszych przedsiębiorstwach przez najlepszych stachanowców, wdrożenia ~~przekazu~~ przodującej techniki radzieckiej we wszystkich gałęziach gospodarki ~~narodowej~~ narodowej i określenie konkretnych zarządzeń, koniecznych do podniesienia współczynnika wykorzystania zdolności wytwórczej.

Biorąc za punkt wyjścia bilanse zdolności wytwórczych, określa się: jaką ogólną zdolność wytwórczą muszą mieć obiekty uruchamiane w danym roku i jaki zapas należy zrobić na przyszłość.

Dane te, wraz z ewidencją stanu budowanych w roku bieżącym obiektów i z dokumentacją projektowo-kosztorysową, stanowią podstawę opracowywania spisu tytułów. Spisy te zapewnić muszą narastanie zdolności wytwórczych w takiej skali, jakiej wymaga tempo rozszerzonej reprodukcji socjalistycznej, odpowiednio do podstawowych zadań gospodarczo-politycznych planowanego okresu.

Listy tytułów budownictwa ponadlimitowego i uwzględnienie nakładów poniżejlimitowych określają niezbędną ogólną sumę inwestycji według wartości kosztorysowej.

Bilans zdolności wytwórczych oparte o progresywne normy wykorzystania zdolności wytwórczej, są podstawą całego planu inwestycyjnego. Stąd wynika zadanie udoskonalenia na wszelkie sposoby metodologii opracowywania bilansów zdolności wytwórczych, W dwóch zasadniczych kierunkach:

po pierwsze: - po linii właściwego określenia; zdolności wytwórczych, po drugie: - po linii doskonalenia planowania współczynnika wykorzystania zdolności wytwórczej, drogą wprowadzenia progresywnych norm wykorzystania wyposażenia technicznego i ustalenie zarządzeń, zapewniających zwiększenie norm jego wykorzystania.

Spisy tytułów inwestycji są jednym z najważniejszych działów planu inwestycyjnego.

Specjalne tablice planu gospodarki narodowej, które nazywamy spisami tytułów, zawierają ~~listy~~ wszystkie budowli, których koszt wyższy jest od limitów ustalonych przez rząd według gałęzi gospodarki narodowej. Jest to specyfikacja wszystkich obiektów budownictwa ponadlimitowanego.

Dla każdej poszczególniej ponadlimitowej budowli zatwierdza się na liście tytułów wszystkie najważniejsze wskaźniki budownictwa.

ZAGADNIENIA INWESTYCYJNE

w świetle

prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

W A R S Z A W A

Lista tytułów inwestycyjnych
na rok

MINISTERSTWO:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
Nazwa i siedziba budowli				Rok rozpoczęcia i rok zakończenia budowy		Zaprojektowana zdolność wytwórcza całego obiektu		Wartość kosztorysowa budowanego obiektu/w tys.rubli/		Wykonano do 1.I. planowanego roku od początku budowy				Rok planowany	
						Wielkość robót kapitalnych według wartości kosztorysowej/w tys.rubli		W tej liczbie za rok poprzedzający rok planowany		Uruchomienie zdolności wytw		Uruchomienie środków trwałych /w tys.rubli/		Wielkość robót kapitalnych według wartości kosztorysowej /w tys.rubli./	
										Uruchomienie zdolności wytwórczej		Uruchomienie funduszu trwałego /w tys.rubli/		Termin uruchomienia /kwartał/	
												Dokumentacja techniczna /kto i kiedy się zatwierdził		Nazwa organizacji wykonującej budowę	

Listy tytułów budownictwa przedlimitowego sporządza się osobno dla każdego ministerstwa i ~~departamentu~~. O treści listy tytułów decydują ustalone na podstawie bilansów zdolności wytwórczej, potrzeby gospodarki narodowej w dziedzinie powstawania nowych zakładów wytwórczych w roku planowanym i w latach następnych. Ważnym jest podać w liście tytułów taki podział uruchomienia nowych zakładów przemysłowych, któryby całkowicie odpowiadał konieczności wzrostu przeciętnej rocznej zdolności wytwórczej, także koordynacji, pod względem terminów, uruchomienia zakładów pokrewnych.

Z punktu widzenia ~~realizacji~~ potrzeb gospodarki narodowej opracować należy listę tytułów w ten sposób, by na rok bieżący rubryka 10 /uruchomienie/ po uwzględnieniu rubryki 12 /termin uruchomienia/ dała w sumie ogólnej w zakresie wszystkich budów konieczne narastanie zdolności wytwórczych według kwartałów roku. Z punktu widzenia perspektywy rozwoju gospodarki narodowej konieczne jest, by rubr. 3, tj. całkowita zaprojektowana zdolność wytwórcza budowanych obiektach, po uwzględnieniu rubryki 2 "rok rozpoczęcia i rok ukończenia

budowy" zapewniła konieczny wzrost zdolności wytwórczych w perspektywie.

W liście tytułów umieszcza się zarówno budowy przechodzące z roku poprzedniego, jak i rozpoczęte na nową.

Posiadanie preliminarzy kosztów jest koniecznym warunkiem wciągnięcia nowej budowy na listę tytułów. Rząd zakazuje finansowania i wciągnięcia do planu budów, które nie mają preliminarzy kosztów. Wynika stąd zadanie naukowego planowania robót poszukiwawczych i projektowych dla budów lat przyszłych, aby roboty projektowe roku bieżącego przygotowały preliminarze kosztów tych budowli, które wejdą do listy tytułów roku następnego po planowanym.

Preliminarz kosztów składa się z trzech zasadniczych elementów, odpowiadających stadium projektowania:

1. Zadanie projektu i preliminarz kosztu tego projektu.
2. Projekt techniczny i generalny kosztorys do niego.
3. Rysunki robocze, według których prowadzi się budowę bezpośrednio na placu budowlanym.

Zadanie projektowe obejmuje wszystkie zasadnicze elementy, charakteryzujące przyszłą budowlę: plac, rodzaj produkcji wytwarzanej przez przyszłe przedsiębiorstwo, zdolność wytwórczą, więź łącząca produkcję danego przedsiębiorstwa z innymi przedsiębiorstwami i branżami gospodarki narodowej, źródła surowca i paliw, drogi i sposoby zapewnienia wody, energii, główne typy gmachów i budowli, budowę osiedla, terminy i kolejność budownictwa.

Nie można wciągać do listy tytułów inwestycyjnych budowli, dla których nie opracowano zadania projektowego. Jeżeli zadanie projektowe istnieje, lecz nie ma jeszcze projektu technicznego, to budowę taką można wciągnąć na listę tytułów. Dla budowli także można jednak prowadzić w roku planowanym tylko prace przygotowawcze, jak np. roboty przy zagospodarowaniu terenu, habycie mechanizmów budowlanych, budów dróg podjazdowych, kamieniołomów.

Zadania projektowe i preliminarze kosztów budowli, której koszt przekracza ustaloną przez rząd wysokość, zatwierdza Rada Ministrów ZSRR. W zakresie pozostałych budowli ponadlimitowych zadania projektowe i preliminarz kosztów zatwierdzają ministerstwa i resorty. Projekty techniczne i kosztorysy zatwierdzają ministerstwa. Wyjątek stanowią szczególnie wielkie budowle, a także nowe rodzaje budowli, niezależnie od kosztu obiektu. Projekty techniczne zatwierdza dla tej kategorii budów Rada Ministrów ZSRR. Dużą rolę w opracowywaniu należytych projektów przypada w udziale organizacji "Gosstroj".

Na podstawie preliminarzy kosztów wciąga się do list tytułów nowe obiekty, które łącznie z budowlami przechodnimi dają przyrost zdolności wytwórczych w roku planowanym i konieczny zapas na przyszłość.

Pierwszorzędne znaczenie ma określenie kosztu budowy i wykorzystanie możliwości jego zniesienia. Dla wszystkich budów, wciągniętych do listy tytułów, podstawą określenia wielkości inwestycji bieżącego roku są zatwierdzone kosztorysy lub preliminarze kosztów budowy, już wykorzystana część kosztorysu /przy budowie przech-

dzącej na rok następny/ i terminy budowy. W ten sposób określa się wielkość ponadlimitowych inwestycji poszczególnych ministerstw i na tej podstawie - dla całości gospodarki narodowej. Do sumy tej należy jeszcze dodać preliminarze budownictwa poniżejlimitowego według głównych jego kierunków. Budowle ponadlimitowe i poniżejlimitowe stanowią całą sumę państwowych inwestycji.

Różnica pomiędzy sumą inwestycji, a wartością uruchomionego majątku trwałego po odjęciu inwestycji nie zwiększających tego majątku /koszty utrzymania dyrekcji budowlanego przedsiębiorstwa, szkolenie kadr itp./, stanowi przyrost niezakończonych robót kapitałowych.

Projekt techniczny zawiera konstrukcję i charakterystykę techniczną tego lub innego obiektu budowy, na tej podstawie określa się tzw. elementy konstrukcyjne. Kosztorys opracowuje się na podstawie projektu technicznego, zatwierdzonych norm scalonych i zatwierdzonych cenników.

Scalone normy kosztorysowe, stanowiące podstawę kosztorysu zatwierdził rząd w r. 1937 i od tej chwili norm tych nie rewidowano. Obecnie opracowują nowe scalone normy kosztorysowe, uwzględniające wszystkie zmiany w technologii procesu budowlanego powstałe w tym długim okresie.

Na podstawie projektu technicznego, scalonych norm i cenników opracowuje się dla danej budowli tak zwane wyceny jednostkowe czyli kalkulację wartości kosztorysowej każdego elementu kosztorysowego, ~~opartą~~ opartą na zatwierdzonych normach i cenach.

O sumie wartości kosztorysowej decyduje więc przede wszystkim konstrukcja obiektu. Od niej zależy będzie wielkość robót ziemnych, rodzaj fundamentów, liczba i jakość klatek schodowych itp., potrzebna do zbudowania tego lub innego obiektu, uruchomienie takiej lub innej zdolności wytwórczej. Następnie wartość kosztorysowa zależy od zatwierdzonych scalonych norm kosztorysowych kosztu materiałów, siły roboczej i mechanizmów budowlanych /maszyn-dniówek/ i wreszcie wartość kosztorysową określają normy placów, ceny materiałów, taryfy przewozowe itd.

We wszystkich tych kierunkach należy prowadzić energiczną walkę o oszczędność, o obniżenie sumy kosztorysowej.

Z projektów usunąć należy wszelkie zbytki, wyrażające się zwykle w nadmiernej wielkości terenów fabrycznych i wewnętrznych komunikacji, rozrzucenia hal, nadmiernych wymiarów placów i budowli pomocniczych, nieuzasadnionej wielkości i siły instalacji pomocniczych itd.

Należy walczyć o podniesienie stopnia mechanizacji robót budowlano-montażowych, wprowadzenie ~~zestawionej~~ mechanizacji, lepsze wykorzystanie mechanizmów budowlanych, likwidację przestojów maszyn na placach budowlanych, zlikwidowanie niegospodarności w administrowaniu materiałami, przyspieszenie rotacji środków obrotowych w budownictwie. Szczególne znaczenie w ~~zmniejszeniu~~ ^{zmniejszeniu} kosztu budowy ma wprowadzenie przemysłowych metod budowy, stosowanie na szeroką skalę elementów budowlanych i konstrukcyj oraz większych prefabrykowanych zespołów tych elementów, które wymagają jedynie zmontowania ich na

placu budowy. Duże znaczenie ma również likwidowanie w kosztorysach nadmiernych norm płac, kosztu materiałów i przewozów.

Duże znaczenie w gospodarce budowlanej ma należyte opracowanie list tytułów w planie państwowym, od właściwego podziału ogólnej sumy nakładów pomiędzy budowy. Rozpraszanie materiałów i pieniędzy wśród wielu budów przewleka terminy budowy, hamuje uruchomienie obiektów i zwiększa liczbę budowli w toku. Konieczne jest, by w zakresie budownictwa ponadlimitowego a także i poniżejlimitowego koncentrowano środki na robotach przy tych obiektach, które mają być uruchomione. Konieczne jest również, by po zatwierdzeniu planu gospodarki narodowej, przy sporządzaniu w ministerstwach wewnętrznych list tytułów dla poszczególnych obiektów tej lub innej budowlanej jednostki, stosowano zasadę skupienia środków na obiektach, które mają być niezwłocznie uruchomione.

W planie gospodarki narodowej ustala się, obok wartości kosztorysowej budowy, również faktyczny koszt budowy w danym roku planowym, oraz zadanie dalszej zniżki kosztu robót budowlano-montażowych, w porównaniu do kosztorysu. Tak np. pierwszą pięcioletką zatwierdzono w cenach kosztorysowych 1945 roku, a jednocześnie w ustawie o planie ~~gospodarki narodowej~~ pięcioletnim zatwierdzono zadanie o znizeniu kosztu robót budowlano-montażowych o 12% w stosunku do r. 1945. W planie gospodarki narodowej na rok 1951 przewiduje się znizenie kosztu robót budowlano-montażowych o 3 % w stosunku do wartości kosztorysowej ustalonej od 1 lipca 1950 r.

Różnica pomiędzy wartością kosztorysową budowy a planowanym faktycznym kosztem budowy dla wykonawczej organizacji budowlanej wyraża się bezpośrednio w postaci zysku. W budownictwie, wykonywanym sposobem gospodarczym /to znaczy, że buduje dany obiekt ta organizacja budowlana, dla której obiekt jest przeznaczony/, różnica pomiędzy wartością kosztorysową a planowaną faktyczną zmniejsza stronę rozchodową w bilansie dochodów i rozchodów danej organizacji gospodarczej.

x x x

W planie gospodarki narodowej duże ma znaczenie zaspokojenie potrzeb samej budowy.

Podstawą określenia potrzeb budowy w dziedzinie materiałów i wyposażenia technicznego jest struktura robót kapitalnych w zakresie głównych ich kierunków, czyli wyodrębnienie z ogólnej wielkości inwestycji tej ich części, która przypada na roboty budowlano-montażowe materiałów na wyposażenie techniczne i inne.

Jeżeli podstawę uzasadnienia planu robót kapitalnych z punktu widzenia potrzeb gospodarki narodowej są bilanse zdolności wytwórczych to do analizy zapewnienia w planie wykonania danej wielkości robót kapitalnych konieczne są przede wszystkim następujące podstawowe bilanse: bilans dochodów i rozchodów według zbiorczego planu finansowego - celem skoordynowania z programem finansowym, bilanse materiałów, a przede wszystkim - bilans wyposażenia technicznego, bilans produkcji walcowni metalów czarnych, bilans drewna użytkowanego przy budowie, bilans materiałów twardych, bilans cementu, bilans /tynki i okładzina/.

Należyte skorynowanie planu inwestycyjnego z planem finansowym jest najściślej sprzężone z rozwiązaniem jednego z centralnych problemów planu gospodarki narodowej - mianowicie proporcji pomiędzy spożyciem, akumulacją i rezerwami w dochodzie narodowym, z rozwiązaniem w roku planowym problemu optymalnego stosunku wzajemnego spożycia, akumulacji i rezerw.

W bilansach materiałów /bilanse walcówki, cementu, drewna i innych materiałów budowlanych/ określa się zapotrzebowanie budowy na podstawie wielkości robót budowlano-montażowych w poszczególnych ministerstwach oraz norm wydatków na ~~1 milion~~ 1 milion rubli robót budowlano-montażowych. Dla budowli najważniejszych i przeznaczonych do uruchomienia w niedługim czasie przewidzieć należy zespolone zaopatrzenie w materiały budowlane i kompletowanie przedmiotów wyposażenia technicznego do ~~zaprojektowania~~ ^{zaprojektowania}. Zespolone zaopatrzenie w materiały i urządzenia budowli najważniejszych i przeznaczonych do bliskiego uruchomienia powinno się odbywać w ustalonych terminach. Uzgadniać tu należy terminy przybywania materiałów i wyposażenia, z założeniem maksymalnego przyspieszenia oddania do użytku obiektów najważniejszych i przewidzianych do szybkiego uruchomienia.

Normy rozchodu materiałów ustalić należy na podstawie najlepszych wskaźników osiągniętych w samym budownictwie w roku sprawozdawczym. Stąd powstaje zadanie ^{nowoczes-} ~~starannego~~ ^{nowoczesnego} studiowania najlepszych doświadczeń zdobytych w budownictwie. Prace przy wprowadzeniu w życie należytych pregresywnych norm prowadzi się w przekroju branżowym już w pierwszym stadium opracowania planu gospodarki narodowej, ponieważ przesunięcia w strukturze branżowej robót budowlano-montażowych zmieniają normy rozchodu materiałów. Normy te wahają się bardzo. Tak np. norma wydatku cementu na 1 milion rubli robót budowlano-montażowych przy budowie elektrowni jest przeszło trzykrotnie większa, niż przy budowie przedsiębiorstw przemysłu leśnego i papierniczego i przeszło o trzecią część przekracza normę rozchodu w przemyśle budowy maszyn. Norma wydatku materiałów drewnianych na 1 milion rubli robót budowlano-montażowych w przemyśle węglowym jest w przybliżeniu dwukrotnie wyższa niż w przemyśle budowy maszyn. Wobec takich wahań nie można obliczać normy materiałów średnio dla całości gospodarki narodowej lub dla ministerstwa. Należy brać pod uwagę zmianę struktury branżowej. Prócz tego uwzględnić należy ~~zmianę~~ ^{zmianę} charakteru robót budowlano-montażowych w poszczególnych branżach.

Należy też zaznaczyć, że średnie normy na 1 milion rubli robót budowlano-montażowych mają ~~duże~~ ^{duże} wady, ponieważ wielkość robót budowlano-montażowych, wyrażona w rublach, nie może dać wyrazu specyficznych cech tych lub innych konkretnych robót. Należy koniecznie doskonalic normowanie rozchodów materiałów, a także pracy w budownictwie, zastępując, gdzie to możliwe, określanie robót w pieniądzu, przez wyrażenie wielkości wykonanych robót w jednostkach naturalnych.

Bilanse wyposażenia technicznego opracowuje się dla każdego poszczególnego rodzaju wyposażenia, stosując przy tym ~~szeroką~~ ^{szeroką} nomenklaturę. W bilansach tych wyraża się potrzeby budownictwa w postaci zapotrzebowania wyposażenia technicznego dla budowli przeznaczonych do bliższego uruchomienia, a także potrzeby natycia wyposażenia nie wymagającego montażu. Duże znaczenie ma opracowanie bilansu

wyposażenia technicznego w ujęciu pieniężnym oraz bilansu całości produkcji przemysłu budowy maszyn i obróbki metali.

Plan zaopatrzenia budownictwa w materiały opracować należy nie tylko dla ministerstwa jako całości, lecz prócz tego - opracowywać trzeba plany zespólnego zaopatrzenia każdej z ważniejszych budowli.

Koordinacja planu robót kapitalnych - potrzebami budownictwa wymaga również planowania przemysłu budowlanego.

W planie gospodarki narodowej zatwierdza się szereg wskaźników rozwoju przemysłu budowlanego. Przemysł ten - jednocześnie z rozwojem naszej gospodarki narodowej przeszedł do kategorii samodzielnych branż gospodarki narodowej, o własnej specjalizacji, własnym majątku trwałym, własnych ~~każdach~~ ^{każdy} pracowniczych. Wzrost ~~odsetka~~ budownictwa ~~przez~~ prowadzonego w trybie zleceń jest jednym z jaskrawych wskaźników rozwoju budowlanego przemysłu.

^{Prace} ~~z~~ tej branży mierzy się wielkością robót budowlano-montażowych. Produkcją zaś jej ~~z~~ ujęciu ilościowym są uruchomione obiekty budowy - przedsiębiorstwa, koleje, mieszkania, szkoły itp.

W planie gospodarki narodowej dzieli się ogólną wielkość robót budowlano-montażowych każdego ministerstwa pomiędzy organizacje budowlane. Obok tego plan przewiduje wyposażenie organizacji budowlanych w mechanizmy i majątek trwały, wyszkolenie kadr zawodowców budowlanych i mechanizację pracy w budownictwie. Plan wzrostu wydajności pracy w budownictwie i zniżenia kosztu robót budowlano-montażowych opiera się o zdobycze przodujących budów, brygad budowlanych i poszczególnych budowniczych-stachanowców.

Rozwojem przemysłu budowlanego kierują nie tylko te zadania planu państwowego, które powierza się organizacjom budowlanym, lecz także plan rozwoju innych gałęzi gospodarki narodowej, które wspierają przemysł budowlany, jak np. rozwój produkcji elementów budowlanych i konstrukcyj celem wpojenia metod składania części prefabrykowanych w budownictwie, rozwój produkcji ~~z~~ materiałów budowlanych, a w szczególności nowych ~~specjalnych~~ ^{efektywnych} materiałów budowlanych, rozwój produkcji specjalnych profili wałkówki, rozwój przemysłu drzewnego itd.

Towarzysz Stalin naucza, że planowanie nie kończy się na opracowaniu planu. Planowanie obejmuje także sprawdzenie wykonania planu.

Sprawdzenie wykonania planu inwestycyjnego ma bliższe cechy specyficzne. Cechy te wynikają ~~z~~ z długości cyklu produkcji w budownictwie kapitalnym. W większości gałęzi przemysłu można z reguły na podstawie bieżącej produkcji określić jak ma się sprawa wykonania planu. W budownictwie natomiast skutek bardzo długiego cyklu budowy nie można czekać na zakończenie, aby ocenić pracę organizacji budowlanej.

Stąd wynika zagadnienie skrupulatnej, systematycznej kontroli pracy przedsiębiorstwa budowlanego w toku prowadzonych robót budowlanych, skrupulatnej analizy stanu budowy w terenie - przeciętne cyfry kwot nakładów istotne same w sobie dla ujęcia rachunkowego - są bardzo niewystarczające dla charakterystyki toku robót budowlanych. Konkretnie uwzględnienie tego, co się dzieje na placu budowy jest niezbędne dla likwidowania we właściwym czasie braków występujących w budownictwie.

Kontrola wykonania planu robót inwestycyjnych winna się odbywać według wszystkich wskaźników - ilościowych, ^{1. jakościowych} ~~zawierających~~ zakresu robót, struktury robót, rozdziału środków na poszczególne obiekty, przekazywania obiektów do użytkowania, wykonania planu oszczędności w zużyciu materiałów, wykonania planu zwiększenia wydajności pracy i obniżenia kosztów budownictwa, wykonania planu zespołowego zaopatrzenia materiałów - technicznego, w szczególności na budowach kluczowych i przemysłowych.

Przy kontroli wykonania planu robót inwestycyjnych ogromną rolę odgrywają specjalne banki kredytu długoterminowego: Bank Przemysłowy, Bank Rolny, Bank Handlowy, Centralny Bank Komunalny. Realizują one kontrolę zużycia środków w budownictwie i korzystają z wszelkich możliwości dokonywania systematycznej kontroli bezpośrednio na placu budowy.-